

Sygn. akt I ACa 17/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Ryszard Iwankiewicz (spr.)
Sędziowie:	SSA Wiesława Kaźmierska SSO del. Tomasz Sobieraj
Protokolant:	sekr.sądowy Magdalena Goltsche

po rozpoznaniu w dniu 13 maja 2015 r. na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa M. D.

przeciwko "(...)" spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 9 października 2014 r., sygn. akt I C 1516/13

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Szczecinie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Wiesława Kaźmierska Ryszard Iwankiewicz Tomasz Sobieraj

Sygn. akt I ACa 17/15

UZASADNIENIE

M. D. w pozwie przeciwko „(...)” Sp. z o.o. w G. wniósł o ochronę dóbr osobistych, domagając się zobowiązania pozwanej do złożenia oświadczenia na pierwszej stronie „(...)” w formie wskazanej w pozwie, w terminie czternastu dni od uprawomocnienia się wyroku, o treści: „ (...) przeprasza Pana M. D. za publikację artykułu (...), opublikowanego w dniu 20 września 2013 r., zawierającego obraźliwe i nieprawdziwe treści, naruszające godność i dobre imię Pana M. D.. Jednocześnie (...) przeprasza Pana M. D. za bezprawną manipulację treścią jego sprostowania do artykułu (...) oraz nieuzasadnioną, niezgodną z prawem oraz dobrymi obyczajami polemikę z treścią sprostowania do ww. artykułu, które to zachowania pogłębiły naruszenie godności oraz dobrego imienia Pana M. D. ”. Ponadto powód domagał się zasądzenia od pozwanej na jego rzecz kwoty 15.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwu pozwanej

tytułem zadośćuczynienia oraz o zobowiązanie pozwanej do powstrzymania się od publikacji artykułów prasowych, odnoszących się w jakimkolwiek zakresie do życia seksualnego powoda zarówno w tygodniku „(...)”, jak i w portalu informacyjnym pod adresem (...)

Pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów procesu w tym, kosztów zastępstwa prawnego w wysokości potrójnej stawki minimalnej.

Strona pozwana nie udzieliła odpowiedzi na pozew i nie stawiała się na rozprawę.

Wyrokiem zaocznym z dnia 9 października 2014r. Sąd Okręgowy w Szczecinie powództwo oddalił.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły ustalenia, zgodnie z którymi M. D. jest osobą publiczną. Działa on w organizacjach pozarządowych, takich jak Fundacja (...), zajmujących się tematyką praw mniejszości seksualnych w Polsce, odpowiada za organizację wydarzeń kulturalnych, w tym cyklicznej imprezy, tzw. (...) w W.. Ponadto działa aktywnie na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami. Powód prowadzi od około 10 lat bloga, znajdującego się pod adresem [http://\(...\)](http://(...)), pod pseudonimem (...).

Powód podniósł w pozwie, że prowadzony przez niego blog nie jest swego rodzaju zbiorem prawdziwych komunikatów o powodzie opracowanych przez niego samego, lecz jest jak to określił powód - „utworem artystycznym”. Powód podniósł też, że prowadząc blog, posługuje się stylistyką Kampu. W prowadzonym blogu na dziennym porządku powód używa słów wulgarnych, obscenicznych.

W maju 2013 r. na portalu [www\(...\)](http://www(...)).pl ukazały się wpisy odsyłające do bloga prowadzonego przez powoda z omówieniem, iż we wpisach tych powód propaguje pedofilię.

W dniu 6 września 2013 r. (...) spółka z o.o. z siedzibą w G., właściciel portalu (...)zawiadomiła Prokuraturę Rejonową Warszawa – Śródmieście w Warszawie o możliwości popełnienia przez M. D. przestępstwa propagowania zachowania o charakterze pedofilskim, tj. przestępstwa z art. 200b k.k. Odmówiono wszczęcia dochodzenia, wobec uznania, że zachowanie nie wyczerpuje znamion czynu zabronionego.

„(...)” Sp. z o.o. z siedzibą w G. jest wydawcą „(...)” – tygodnika ukazującego się na terenie powiatu (...) oraz portalu informacyjnego pod adresem (...). W dniu 20 września 2013 r. w „(...)” ukazał się artykuł pod tytułem (...). W ocenie powoda artykuł ten narusza dobra osobiste powoda, w szczególności jego dobre imię (cześć), godność oraz więź emocjonalną powoda z rodziną, w tym w szczególności z matką, babcią i bratem. Powód zaznaczył, iż przeciętny czytelnik może z treści niniejszego artykułu wywnioskować, że M. D. jest pedofilem, bądź też przyznaje się do skłonności pedofilskich, podczas gdy jest to nieprawdą. W odpowiedzi na ten artykuł wysłał do redaktora naczelnego „(...)” tekst sprostowania i podniósł, że pozwana dokonała bezprawnej i niezgodnej z dobrym obyczajem dziennikarskim ingerencji w treść samego sprostowania, bez jego zgody.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. Sąd wskazał, że na podstawie art. 339 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie w wyroku zaocznym opiera się na przyjęciu za prawdziwe twierdzeń powoda, jeżeli nie budzą uzasadnionych wątpliwości co do zgodności z prawdziwym stanem rzeczy. Mimo tego zdaniem Sądu żądanie powoda ochrony jego dóbr osobistych nie zasługuje na uwzględnienie. Stwierdził, że niewątpliwie spełniona została przesłanka istnienia dobra osobistego, objętego pozwem, w postaci godności osobistej, jednakże nie można w okolicznościach faktycznych sprawy przyjąć, że doszło do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powoda przez pozwaną. Zdaniem Sądu, powód nie może domagać się uwzględnienia jego roszczenia o ochronę dóbr osobistych, w sytuacji, gdy powód w swoim blogu używa określeń, iż jest pedofilem i „jest mu z tym dobrze”, traktując to jako przekaz literacki, czy też domaga się dyskusji o pozytywnych aspektach pedofili, czy też bagatelizuje, jako całkowicie nieszkodliwe społecznie zjawisko efebofilii, zaś jego blog jest wprost zasypany określeniami wulgarnymi czy też obscenicznymi. Sąd miał na uwadze twierdzenie powoda, że blog tworzy w konwencji Kampu, która jest formą stylizacji polegającej na korzystaniu ze sztuczności i przesady, w ocenie Sądu twierdzenie to nie zostało jednak udowodnione, a wypowiedzi na blogu należy raczej traktować jako wulgarne i obsceniczne, o wątpliwej

wartości artystycznej. Zdaniem Sądu pozwana działała w ramach zadań określonych w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe, w granicach określonych przepisami prawa. Prawdziwość zarzutów i tez w artykule (...) nie może budzić jakiegokolwiek wątpliwości, w kontekście wypowiedzi powoda na jego blogu. W ocenie Sądu, zamieszczenie kwestionowanej przez powoda publikacji prasowej realizowało społeczną funkcję prasy. Zjawisko pedofilii jest przestępstwem o dużym zagrożeniu społecznym i powód nie powinien wypowiadać się w sposób mogący sugerować akceptację tego zjawiska.

W konsekwencji Sąd doszedł do przekonania, że nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda.

Apelację od powyższego wyroku złożył powód, zaskarżając go w całości i zarzucając:

I. naruszenie art. 208 § 1 k.p.c. w zw. z art. 207 § 3 k.p.c. w zw. z art. 207 § 6 k.p.c. poprzez brak wydania odpowiednich zarządzeń i postanowień w celu przygotowania rozprawy i koncentracji materiału dowodowego;

II. naruszenie art. 339 § 1 k.p.c. w zw. z art. 212 § 1 k.p.c. oraz art. 235 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 236 k.p.c. poprzez odmowę przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie objętym wnioskami dowodowymi;

III. naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak zgromadzenia materiału dowodowego i zakresie postulowanym w pozwie oraz pominięcie okoliczności faktycznych podniesionych w pozwie;

IV. naruszenie art. 236 k.p.c. poprzez brak wydania jakiegokolwiek postanowienia dowodowego oraz brak przeprowadzenia dowodów z udziałem powoda i jego pełnomocnika;

V. naruszenie art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 339 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie twierdzeń powoda i złożonych wniosków, w sytuacji gdy weryfikacja stanowiska powoda wymagała przeprowadzenia postępowania dowodowego;

VI. naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez dokonanie przez Sąd samodzielnych ustaleń faktycznych w zakresie kwalifikacji bloga jako niespełniającego kryterium ekspresji artystycznej typu Kamp;

VII. naruszenie art. 232 zd. 2 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie z urzędu dowodu w postaci opinii biegłego w sytuacji wątpliwości co do twierdzeń powoda;

VIII. naruszenie art. 227 k.p.c. w zw. z art. 228 § 2 k.p.c. poprzez niezwrócenie uwagi powodowi na fakt znany mu z urzędu dotyczący dokumentu urzędowego postanowienia Prokuratury Rejonowej Warszawa- Śródmieście;

IX. naruszenie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez ich niezastosowanie;

X. naruszenie art. 24 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię;

XI. naruszenie art. 31a ust. 1 w zw. z art. 32 ust. 5 i 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Prawo prasowe poprzez ich niezastosowanie.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. W apelacji powód zawarł wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego w zakresie gender studies, a także w zakresie socjologicznym, kulturoznawczym oraz literackim ma okoliczność charakteru twórczości powoda w formie blogu.

Z ostrożności procesowej powód wniósł o zmianę wyroku poprzez orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny wskazuje, iż prawidłowe rozstrzygnięcie każdej sprawy uzależnione jest od spełnienia przez Sąd rozpoznający sprawę dwóch naczelnych obowiązków procesowych, tj. przeprowadzenia postępowania dowodowego w sposób określony przepisami procesowymi oraz dokonania wszechstronnej oceny całokształtu okoliczności ujawnionych w toku rozprawy głównej. Rozstrzygnięcie to winno również znajdować oparcie w przepisach prawa materialnego adekwatnych do poczynionych ustaleń faktycznych. Warunki te w niniejszej sprawie nie zostały spełnione. Należy bowiem w całej rozciągłości podzielić stanowisko skarżącego, że Sąd Okręgowy w sposób rażący naruszył przepisy procesowe regulujące postępowanie dowodowe, w wyniku czego dokonał ustaleń w oparciu o materiał, który nie został w sposób prawidłowy zgromadzony, pomijając jednocześnie wnioski dowodowe zaoferowane w pozwie.

Zakres postępowania dowodowego wyznaczają okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia (art. 227 k.p.c.) oraz skutecznie podjęta przez strony inicjatywa dowodowa (art. 232 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 217 k.p.c.). Na podstawie art. 232 zd. 2 k.p.c. sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. Zasada kontradiktoryjności, która nakłada na strony uczestniczące w procesie sądowym obowiązek przedstawienia materiału faktycznego i dowodowego oraz wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy, rodzi jednocześnie po stronie sądu obowiązek umożliwienia stronie udowodnienia swoich racji w procesie i dopuszczenia materiału dowodowego w sposób i w zakresie przewidzianym przepisami regulującymi postępowanie dowodowe. Sąd może pominąć dowody i twierdzenia jedynie w przypadkach przewidzianych w art. 217 § 2 i 3 k.p.c. Zasadą wyrażoną w art. 217 § 1 k.p.c. jest możliwość przytaczania przez stronę okoliczności faktycznych i dowodów na poparcie swojego stanowiska w sprawie aż do zamknięcia rozprawy, zaś ich złożenie – z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z art. 207 § 6 k.p.c. – co do zasady obliguje sąd do przeprowadzenia postępowania dowodowego zgodnie ze złożonymi wnioskami. Przyjęcie, iż dany wniosek został zgłoszony dla zwłoki lub nie dotyczy okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia nie może nastąpić w sposób dowolny, lecz winno stanowić wynik rozważenia całokształtu okoliczności faktycznych sprawy, w ramach których roszczenie zostało zgłoszone, uwzględnienia materialnoprawnych podstaw tego żądania oraz dotychczasowego przebiegu postępowania dowodowego. W judykaturze wskazuje się, że na podstawie art. 217 § 3 k.p.c. sąd może pominąć zgłoszone wnioski dowodowe lub odstąpić od przeprowadzenia dopuszczonych dowodów tylko wówczas, gdy dowody dotyczą okoliczności, które zostały już wyjaśnione zgodnie z twierdzeniem wnioskodawcy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1999 r., I PKN 316/99, OSNP 2001, nr 5, poz. 151). Nie zostaną uwzględnione wnioski dowodowe, jeżeli środek dowodowy jest z mocy ustawy niedopuszczalny, oczywiście nieprzydatny do stwierdzenia tezy dowodowej lub nie jest możliwy do przeprowadzenia, a także gdy jest niewątpliwe, że wniosek dowodowy został zgłoszony jedynie w celu działania na zwłokę. Wskazana oczywistość oznacza, że bez głębszej analizy i niezależnie od treści zgłoszonego dowodu złożenie danego wniosku dowodowego nie jest działaniem w ramach obowiązku wynikającego z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 zd. 1 k.p.c. Podkreślenia również wymaga, że sąd dokonuje oceny materiału dowodowego według reguł określonych w art. 233 § 1 k.p.c., wśród których należy uwypuklić zasadę wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego. Kierując się tym kryterium sąd winien również zważyć, czy dopuszczenie określonych wniosków dowodowych jest w świetle art. 217 § 3 k.p.c. uzasadnione. Co do zasady jednak wykluczone jest przyjęcie a priori, że dany dowód nie doprowadzi do wyjaśnienia okoliczności, na które został przywołany. Istotnym naruszeniem reguł postępowania dowodowego i oceny dowodów jest przeprowadzenie tych czynności w sposób wybiórczy poprzez uwzględnienie części wniosków lub przeprowadzonych już dowodów, a pominięcie pozostałych. Trzeba również dodać, że dokonanie niektórych ustaleń wymaga dopuszczenia szczególnego rodzaju dowodów, a mianowicie w wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd winien posiłkować się dowodem z opinii biegłego (art. 278 § 1 k.p.c.). Dowód na daną okoliczność nie jest wymagany jedynie w przypadkach określonych w art. 228 – 231 k.p.c.

Zasady prowadzenia postępowania dowodowego, w tym poszczególne czynności dokonywane w jego toku, określają przepisy rozdziału 2 „Postępowanie dowodowe” (art. 235 i nast. k.p.c.). Podstawą przeprowadzenia określonego dowodu jest postanowienie o dopuszczeniu dowodu, w którym sąd oznacza fakty podlegające stwierdzeniu, środek dowodowy i - stosownie do okoliczności - sędziego lub sąd, który ma dowód przeprowadzić, a ponadto, jeżeli to

jest możliwe, termin i miejsce przeprowadzenia dowodu (art. 236 k.p.c.). Postanowienie dowodowe ma na celu umożliwienie stronom zapoznanie się z zakresem i kierunkiem postępowania dowodowego, a także osobistego lub przez pełnomocnika udziału w czynnościach dowodowych oraz zgłaszanie wobec nich wniosków i zastrzeżeń. Podstawę rozstrzygnięcia w sprawie stanowi zebrany materiał dowodowy, a zatem dowody, które zostały przez sąd dopuszczone według wskazanych wyżej reguł. Jak wcześniej wskazano, ustalenie określonej okoliczności bez dowodu możliwe jest tylko w przypadkach przewidzianych w art. 228 - 231 k.p.c., a dotyczących faktów notoryjnych, znanych sądowi z urzędu, przyznanych lub niezaprzeczonych przez drugą stronę lub wynikających z zastosowania domniemania faktycznego. W przypadku faktów znanych sądowi z urzędu sąd winien zwrócić uwagę na nie stronom, a tym samym stworzyć im możliwość wypowiedzenia się co do tych faktów.

Analiza akt sprawy prowadzi do jednoznacznego wniosku, że Sąd Okręgowy w niniejszej sprawie uchybił przedstawionym zasadom. Sąd ten nie wydał żadnego postanowienia o dopuszczeniu dowodów, nie odniósł się do dowodów zaoferowanych przez powoda w pozwie, a mimo to w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przywołał określony materiał jako dowody na dokonane przez siebie okoliczności. W stosunku do zakresu twierdzeń pozwu i zgłoszonych na jego poparcie wniosków dowodowych, odniesienie się do materiału sprawy nie tylko nie opiera się na postanowieniu określającym zakres i przedmiot dowodu, lecz nadto jest wysoce wybiórcze. Doszło do całkowitego pominięcia wniosków o przeprowadzenie dowodów osobowych, wykluczone jest natomiast przyjęcie, że nie zostały one przywołane na okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia. Sąd I instancji, pomijając inicjatywę dowodową powoda, pośrednio uznał, że zaoferowane przez niego dowody, wobec innych ujawnionych faktów, nie doprowadzą do wniosków uzasadniających żądanie pozwu, co z uwagi na zasadę bezpośredniości, według której niezbędne jest osobiste zapoznanie się sądu z materiałem dowodowym, jest zabiegiem niedopuszczalnym. Część ustaleń Sąd poczynił we własnym zakresie, odwołując się do zasobów Internetu, a także do znanych mu z urzędu dokumentów urzędowych, z naruszeniem art. 236 k.p.c. i art. 228 § 2 k.p.c. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika także, że oceniając charakter twórczości powoda prowadzonej w formie bloga, sąd dokonał oceny, do której niezbędne jest posiadanie wiedzy specjalnej, co narusza treść art. 278 § 1 k.p.c. Utrwalona w judykaturze interpretacja tego przepisu wyklucza ustalenie okoliczności, których stwierdzenie wymaga wiadomości specjalnych, z pominięciem dowodu z opinii biegłych, choćby ktokolwiek ze składu orzekającego takie wiadomości posiadał (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2000 r., IV CKN 1209/00, LEX nr 52621).

Mając na uwadze powyższe uchybienia, na akceptację nie mogły zasługiwać zarówno ustalenia faktyczne stanowiące podstawę rozstrzygnięcia, jak również ich ocena prawna. Wydanie wyroku nastąpiło w istocie bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, co stanowi istotne uchybienie procesowe mogące mieć wpływ na wynik postępowania i czyni wniesioną apelację zasadną. Zakres uchybienia prowadzi też do wniosku, że nie została rozpoznana istota sprawy.

W orzecnictwie i piśmiennictwie ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym nierozpoznanie istoty sprawy oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC z 2000 r. z. 1, poz. 22 oraz wyrok tego Sądu z dnia 17 listopada 1999 r., III CKN 450/98, OSNC z 2000 r. z. 5, poz. 97). Bezpodstawną odmową przeprowadzenia postępowania dowodowego w zakresie wnioskowanym przez strony świadczy również o nierozpoznaniu istoty sporu.

Art. 386 § 4 k.p.c. stanowi, że w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Treścią normy prawnej zawartej w tym przepisie jest upoważnienie do wydania przez sąd odwoławczy orzeczenia kasatoryjnego w określonych sytuacjach procesowych, jako wyjątku od zasady orzekania co do meritum sporu w tym postępowaniu. Jego brzmienie wskazuje jednocześnie na to, iż nie zachodzi obowiązek prowadzenia przez sąd drugiej instancji postępowania dowodowego zmierzającego do wyjaśnienia rzeczywistej treści stosunków faktycznych i prawnych w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji zaniechał rozważenia poddanych przez strony pod osąd żądań i twierdzeń, jak również, gdy pominął mogące mieć wpływ na rozstrzygnięcie meritum sporu dowody zawnioskowane przez strony dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia

sprawy. Konieczne stałoby się wówczas wydanie orzeczenia kasacyjnego przewidzianego w art. 386 § 4 k.p.c., ponieważ przeprowadzenie postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy, a następnie wydanie orzeczenia co do istoty sprawy, ograniczyłoby merytoryczne rozpoznanie sprawy do jednej instancji.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji pozostawiając – w oparciu o art. 108 § 2 k.p.c. – rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego Sądowi I instancji.

Przy ponownym rozpoznaniu obowiązkiem Sądu Okręgowego będzie przeprowadzenie tych wszystkich dowodów, które zostały lub zostaną zgłoszone przez strony zgodnie z obowiązującymi przepisami proceduralnymi. Na podstawie tak zgromadzonego materiału dowodowego Sąd I instancji dokona ustaleń faktycznych, a następnie przeprowadzi ocenę zgłoszonego powództwa stosując w tym zakresie odpowiednie normy prawa materialnego.

Wiesława Kaźmierska Ryszard Iwankiewicz Tomasz Sobieraj